

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

X

**ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 27-28 квітня 2023 року)

Суми, 2023

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

держави, громадськості та наукових установ за рахунок розробки відповідних програм та стратегій адаптації.

Список використаних джерел:

1. Загоруйко Л. О., Гут Н. В. Мовна інтеграція мігрантів: на прикладі країн Західної Європи. *Педагогіка та психологія*. Вип. 32. 2020. С. 85–94.
2. Загоруйко Л. О., Красуля А. В. Успішна інтеграція жінок-мігрантів: мовний аспект. Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти. Київ – Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД». 2019. С. 66–68.
3. Тарасюк І. В. Мовна адаптація як різновид соціокультурної адаптації мігрантів до іншомовного середовища. *Психолінгвістика*. 2011. Вип. 7. С. 65–72.

Тетяна Іванова,

канд. психол. наук

доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій

Сумського державного університету

Анна Яганова,

студентка Сумського державного університету

ЕМОЦІЇ НЕГАТИВНОГО СПЕКТРУ У СТРУКТУРІ ДИСФОРІЇ

Постановка проблеми. Однією з характерних ознак сучасного світу є зростання рівня психічних розладів, поширення граничних відхилень різної нозології. У цьому ж контексті можна зазначити збільшення питомої ваги полі-емоційних розладів, що включають різноманітний спектр відхилень, які складно описати у межах моно-симптоматики. Зазначена ситуація передбачає необхідність формування додаткових підходів як до категоріального опису тих чи інших одиниць психоемоційних відхилень, так і формування необхідних

психологічних втручань у контексті роботи з такими розладами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До психоемоційного розладу, що має достатньо широкий спектр симптоматичної представленості відноситься дисфорія. У структурі афективних розладів термін «дисфорія» можна позначити як парасольковий, тому що він використовується у контексті означення хоча й в цілому негативних, але досить різноманітних станів. Зокрема, термін «дисфорія» використовується як синонім туги або суму; для означення субдепресії; як специфічна суміш переживань тривоги і депресії; для опису комплексу негативних емоційних станів, особливістю яких є загальне незадоволення [1].

При цьому, дисфорія розглядається як певна додаткова ознака у межах певних захворювань, або ж дисфорію означають за допомогою інших нозологічних одиниць. Наприклад, у DSM-5 описаний дисфоричний настрій, який включає смуток, тривогу або дратівливість; стан, при якому людина відчуває сильні почуття депресії, незадоволення, а в деяких випадках – байдужість до навколишнього середовища. Як ми можемо зазначити, вже у даному визначенні присутні різноманітні інтенції (наприклад, одночасне існування емоцій стеничного та астеничного спектру), а також використовується визначення через інші досить широкі симптомокомплекси (тривога та депресія), відносно співвідношення яких (це два різних захворювання або різні стадії одного) і наразі існують дискусії [2].

Також досить активно вивчається «передменструальний дисфоричний розлад» (ПМДР), який класифікується, як депресивний розлад, що включає різноманітні емоційні стани: дратівливість, гнів, депресивний настрій, тривогу, емоційну нестабільність. У даному випадкові ми бачимо, що дисфорія описується вже не як окрема структурна одиниця, а в якості елемента складного соматопсихологічного розладу [3]. Тобто, можна зазначити, що використання поняття «дисфорія» в контексті ПМДР підсилює уявлення про те, що дисфорія являє собою неспецифічний неприємний стан.

Ще однією нозологічною одиницею, що описується в контексті

дисфоричних розладів, є гендерна дисфорія, яка характеризується активним незадоволенням власною статтю та запереченням накладених суспільством стереотипів поведінки, що передує виникненню проблем із соціальною адаптацією. Тобто, у даному випадкові специфічні ознаки дисфорії у певній мірі переходять на другий план, втрачаючи переважну кількість власних характеристик.

Також дисфорію описують як компонент посттравматичного стресового розладу, до характерних ознак якого відносяться: нездатність пригадувати негативні переконання про себе чи світ, звинувачення себе чи інших, стійкі негативними емоції, пов'язані з травмою, зниженням інтересу до участі у важливих заходах, відчуттям відс тороненості, нездатністю переживати позитивні емоції, дратівливістю, спалахами гніву, безрозсудною, саморуйнівною поведінкою, проблемами з концентрацією, порушеннями сну [4]. У даному випадкові, навпаки, ознаки дисфорії фактично повністю представлені в описі ПТСР, позбавляючи дисфоричний розлад об'єктивної специфічності.

Таким чином, дисфорію можна описати, з одного боку, як настрій з усіма властивими йому характеристиками: стійкість, відсутність інтенційного об'єкта, невмотивованість, ригідний стан, що переживається як неприємний, дискомфортний, негативний і пригнічуючий, який, у свою чергу, формує систему відносин індивіда до світу, інших та самого себе. Тобто, з цих позицій дисфорію можна описати як складний емоційний стан, що важко переноситься суб'єктом.

З іншого боку, дисфорію можна представити як певне відчуття дискомфорту по відношенню певних станів власного тіла та самопочуття. Як вже зазначалось, у психіатрії та клінічній психології розглядаються такі стани як гендерна дисфорія (стан дискомфорту та дистресу який виникає при оцінці власного тіла); передменструальна дисфорія (певне самопочуття, яке заважає нормальному функціонуванню індивіда); 3) нейролептична дисфорія (занепокоєння та дискомфорт, пов'язані з відчуттям психічної та рухової

незручності, які людина вважає наслідком прийому нейролептиків). Тобто, у даному випадкові в основі дисфоричних переживань лежить відчуття певного спотворення або невідповідності – чогось, що пішло не так і заважає жити.

З боку темпоральних характеристик виділяють дисфору як певний стан, який відображає досить стійкі особистісні характеристики, а також дисфору як ситуативну реакцію. Якщо дисфоричний стан, це, як правило, прояв певних психопатологічних процесів, то дисфоричне реагування (ситуативної дисфорії) включає значно ширший діапазон чинників, на одному полюсі якого може знаходитись усталене реагування, що базується на ендогенних процесах, а на іншому – набуті неефективні практики повсякденного спілкування. Саме тому вивчення ситуативної дисфорії представляє значний інтерес саме для психологів, тому що певні форми ситуативного дисфоричного реагування можна скоригувати за допомогою відповідних практик психокорекції [5].

Таким чином, проведений аналіз досліджень проблеми дисфорії свідчить про недостатність її вивчення, як з боку її феноменологічного означення, так і з позицій понятійного відокремлення від інших психологічних феноменів. Зокрема, як вже згадувалось, дисфорія поєднує комплекс характеристик, що мають, у певній мірі, взаємовиключні особливості. Тому наразі постає мета запропонованого дослідження – необхідність більш докладного вивчення феномену дисфорії, зокрема з боку співвідношення елементів стічного роздратування у структурі дисфоричного емоційного розладу.

У дослідженні прийняло участь 106 осіб – 42,45% жінок та 57,55% чоловіків. Вік опитаних – 18-65. Середній показник віку склав 34,5 років, стандартне відхилення – 14,88. Дослідження проводилось з використанням Гугл-форми. Опитаним було запропоновано відповісти на тест дисфорії та тест ворожості. У якості основної гіпотези було висунуто наступне припущення: виходячи з того, що одним зі структурних елементів дисфорії виступають емоції активного негативного спектру, рівень ворожості людей з підвищеною дисфорією буде також вищим.

В результаті проведеного дослідження були отримані наступні

результати. Середній рівень дисфорії склав 26,95 балів, середній рівень ворожості – 52,68 балів. Бидва показники відображають середній рівень розвитку якості. При цьому, середній рівень дисфорії у жінок був значущо вищим ($p \leq 0,01$) у порівнянні з чоловіками (жінки – 31,44 бали, чоловіки – 23,64 бали). У даному випадкові рівень дисфорії у чоловіків залишався у межах середніх значень, в той час як у жінок рівень дисфорії був вище середнього. Варіативність дисфорії у жіночій вибірці була вищою (розмах жінки – 62, розмах чоловіки – 52). Показники за тестом ворожості у чоловіків та жінок не відрізнялись (чоловіки – 52,49 бали, жінки – 52,93 бали). Незважаючи на відсутність значущих відмінностей по тесту ворожості серед жіночої та чоловічої вибірок, у чоловіків розмах варіативності показників був суттєво вищим (жінки – 70, чоловіки – 91).

Кореляційний аналіз показав відсутність значущого зв'язку між ворожістю та дисфорією (0,078). Можливо, це можна пояснити тим, що, можливо, емоції стеничного агресивного спектру відображають не внутрішні негативні установки людини по відношенню до оточуючих, а зовнішнє емоційне реагування.

Таким чином, можна стверджувати, що дисфорія перебуває між суб'єктивним полем її існування та поведінковою реакцією індивіда. Дисфорію, у контексті даного бачення, можна описати як модуляторний механізм, що трансформує реальність суб'єкта, на основі неадекватного відображення об'єктивної зовнішньої події або навіть конструйованої викривленої реальності. Адекватна відповідь, з точки зору суб'єкта, але фактично дисфоричний відгук, формується у контексті зазначеного неадекватного образу. Фактично, ці механізми, що модулюють відгук на певні зовнішні чинники, при дисфорії дають збій або стають нерегульованими, з нездатністю контролювати власні емоції. Вони можуть підсилитись у такій мірі, що суб'єкт починає повністю від них залежати. У важких випадках може відбуватись ототожнення суб'єкта з власними емоційними реакціями з втратою меж між Я та об'єктом.

Список використаних джерел:

1. D'Agostino, A., Aportone, A., Monti, M. R., & Starcevic, V. Assessing situational dysphoria in borderline patients: Development and preliminary validation of the Situational Dysphoria Scale (SITDS). *Clinical Neuropsychiatry*. 2017. (6). С. 415-423.
2. Liebowitz, M. R., & Klein, D. F. Hysteroid Dysphoria. *Psychiatric Clinics of North America*. 1979. 2(3). С. 555–575.
3. D'Agostino A, Rossi Monti M, Starcevic V. Models of borderline personality disorder: recent advances and new perspectives. *Curr. Opin. Psychiatry*. 2018. 31(1). С. 57–62.
4. Snaith RP, Zigmond AS. The hospital anxiety and depression scale. *Br. Med. J. (Clin. Res. Ed.)*. 1986. 292(6516)–344. DOI: 10.1136/bmj.292.6516.344.
5. Zoellner L.A., Pruitt L.D., Farach F.J., Jun J.J. Understanding heterogeneity in PTSD: fear, dysphoria, and distress. *Depress, Anxiety*. 2014. 31(2). С. 97–106. DOI: 10.1002/da.22133.

Тетяна Іванова,

канд. психол. наук

доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій

Сумського державного університету

Максим Лакоза,

студент Сумського державного університету

ДИСФОРИЧНИЙ НАСТРІЙ ТА КОГНІТИВНІ АТІТЮДИ

Дисфоричний настрій – це психічний стан, що характеризується почуттям глибокої незадоволеності, тривоги та пригніченості, який може бути пов'язаний з різними психічними порушеннями. Вивчення цього стану є важливим в психології з кількох причин.

Перш за все, дисфоричний настрій може бути симптомом різних